

AVRUPA TEBLİGAT HUKUKUNDAKİ GELİŞMELER, DÜZENLEME ÇALIŞMALARI AÇISINDAN ALMANYA ÖRNEĞİ VE TÜRK HUKUKU

Yard. Doç. Dr. Yavuz KAPLAN*

AVRUPA TEBLİGAT HUKUKUNDAKİ GENEL GELİŞMELER

Avrupa Birliği (AB) çerçevesinde, yürürlüğe girdiği 31.5.2001 tarihinden beri, AB'nin "*Hukukî ve Ticarî Konularda Adli ve Gayri Adli Evrakın Tebliğine İlişkin 2000/1348 Sayılı Tebligat Tüzüğü (TT)*"¹, sınır ötesi tebligatın hangi usul kurallarına bağlı olarak yapılacağı konusunda (*Danimarka hariç*) geçerlidir². Bu Tüzüğe uyum sağlamak amacıyla, üye devletler, Avrupa hukukunu yeknesaklaştırma ve etkili biçimde uygulama amacıyla oldukça fazla sayıda özel hukuk düzenlemesi yapmışlardır.

Avrupa Tebligat Hukukundaki gelişmeler elbette bu gelişim düzeyinde sabit kalmayacaktır. Nitekim, AB Komisyonu 18.4.2002 tarihinde, ihtilâfsız kazaya ilişkin talepler hakkında, bir Avrupa Tenfiz Belgesi'nin

---

* Atatürk Üniversitesi, Erzincan Hukuk Fakültesi, Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

¹ Bu Tüzük için bkz. Avrupa Resmî Gazetesi'nin 30.6.2000 tarih ve L 160 sayılı nüshası, s.37 vd.; Tüzüğün Türkçe tercüme metni için bkz. DELİDUMAN, S.: "*Hukukî ve Ticarî Konularda Adli ve Gayri Adli Evrakın Tebliğine İlişkin Avrupa Birliği Konseyi'nin 2000/1348 Sayılı Tüzüğü*", MHB, Prof.Dr.Aysel ÇELİKEL'e Armağan, Y.19-20, S.1-2, 1999-2000, İstanbul 2001, s.249 vd.

² HEB, B.: "*Die Zustellung von Schriftstücken im europäischen Justizraum*", NJW 2001, s.15 vd.; LINDACHER, W.: "*Europäisches Zustellungsrecht*", ZJP 114, 2001, s.179 vd.; STADLER, A.: "*Neues europäisches Zustellungsrecht*", IPRax 2001, S.5, s.514 vd.; MAGNUS, U / MANKOWSKI, P.: "*Grundzüge der Europäischen Zustellungsverordnung*", Seminar zum Internationalen Verfahrensrecht, Wintersemester 2002/2003, bkz. <http://www.jura.uni-hamburg.de/~saipr/saipr/dateien/seminar-wise02/arbeit01.pdf>.

düzenlenmesine ilişkin bir Direktif Tasarısı hazırlayarak sunmuştur³. Bu Tasarı ile, AB üyesi ülkeler arasında bu konudaki tebligat usulünün kapsamlı şekilde yakınlaştırılması ve yeknesaklaştırılması öngörülmüştür.

A. Avrupa Birliğinin 2000/1348 Sayılı Tüzüğüne Göre Tebligat

1. Genel Olarak Tebligatın Yapılması

31.5.2001 tarihinden bu yana, Avrupa adalet sistemi çerçevesinde yabancı ülkeye yapılan tebligat, Danimarka dışında⁴ AB'nin 2000/1348 sayılı TT'ne uygun olarak yapılmaktadır. Doğal olarak bu uygulama öncelikle alışlagelen istinabe usulünü etkilemektedir⁵. Bu TT'nün 2, 4-11.maddelerine göre, her türlü dilekçe, beyan ve yazışmalar öncelikle gönderen ve alan tebligat organları arasındaki doğrudan iletişim yoluyla ve standart bir formun doldurulması suretiyle yapılmaktadır (TT m.4/(3))⁶. Kamu düzenine (*ordre public*) bağlı olarak hukukî yardım talebinin reddi yoluna gidilmesi mümkün değildir⁷.

Lisan problemi bakımından da bazı kolaylıklar getirilmiştir⁸. Bütün üye ülkeler, kendilerine yapılacak tebliğ ve yazışmaların kaleme alınmasında ve buna dair matbu formların doldurulmasında, kendi dil veya dilleri (*bir den fazla dilin resmî dil olarak kabul edildiği ülkeler bakımından*) dışında diğer dilleri de kabul etme konusunda serbesttirler. Ancak, buna ilişkin kabulün AB'ne bildirilmesi gerekir. Eğer tebligatın yapılacağı ülkenin dili, yargılamayı yürüten mahkeme devletinin diliyle aynı ise, ayrıca bir tercüme gereksizdir. TT m.8'de belirtilen şartlara uygun olarak tebligat yapılabilir⁹. Sınır ötesi adli yardım konusunda, AB yoğun ve sıkı

³ Komisyon (2002) 159.

⁴ Danimarka Topluluk ile mutabık olarak yapılması gereken bir çerçeve Sözleşme vasıtasıyla, Avrupa medenî usul hukukunun oluşturulması çerçevesinde, Topluluğun hukukî yapısına içerik olarak geçerlilik tanıma gayreti içindedir.

⁵ HEB, s.17.

⁶ Böylece her şeyden önce, ülkeler arasındaki teferruatlı hukukî yardım usulü ortadan kalkmış olmaktadır. Bu konudaki tatbikat hakkında bkz. LINDACHER, s.183 vd.; STADLER, s.517 vd.

⁷ Ticarî davalarda kamu düzeni çekincesinin mümkün olmaması hakkında bkz. HEB, s.390 vd.

⁸ Hâkimiyet haklarına ilişkin çekincelerin ortadan kalkmasından sonra, dile ilişkin sınırlandırmalar, Avrupa adli yardım sistemi için en büyük engeli teşkil etmektedir: STADLER, s.517.

⁹ TT m.5 çerçevesinde, gönderen makam, evrak TT m.8'de belirtilen dillerden birinde düzenlenmemiş ise, tebellüğden imtina edebileceğini karşı tarafa bildirebilir. Boşluk içeren bu düzenlemenin uygulanmasındaki pratik güçlükler için bkz. STADLER, s.518 vd; MAGNUS/

düzenlemeler getirmektedir. Böylece, en azından AB üyesi ülkeler arasında yeknesak bir tebligat usulünün elde edilmesi amaçlanmaktadır¹⁰.

Bu Tüzüğün Avrupa adalet mekanizması içerisinde şu ana kadar uygulanan tebligat prosedürünü ortadan kaldırıp kaldırmayacağı konusunda henüz herhangi bir açıklık yoktur. Uygulamadaki ciddi değerlendirmelere bakıldığında¹¹, TT'nün Avrupa Hukuku çerçevesinde bazı açılardan uzun tebligat sürecini kısalttığı sonucuna varılır. Bu konudaki uygulamalardan beklenen, en azından tebligatın hızla ulaştırılmasındaki güçlüklerin aşılması suretiyle, özellikle uluslararası ticarete tebligata ilişkin önemli aksamaların önüne geçilmesidir.

TT'nün yürürlüğe girmesinden sonraki ilk aylarda, Belçika, Fransa, Lüksemburg ve Hollanda arasındaki ilişkilerde bazı güçlükler ortaya çıkmıştır. Bu ülkelerde tebligat işleri mahkeme kalemleri eliyle yürütülmektedir¹². Bu merciler TT m.11/(1)'e göre, prensip olarak tebligatın yapılmak üzere kendilerine gönderildiği ülkeden herhangi bir harç ve gider talep edilemeyecek olmasına rağmen, TT m.11/(2)'de belirtilen istisnaî hallere dayalı olarak gider talebinde bulunmaktadır. Bu miktar 69 ile 120 Euro arasında bir rakama tekabül etmektedir. Bu tür giderler adli makamların meslekî faaliyetlerinin icrası amacıyla oluşturulmuştur. Bu giderler şimdiye kadar 1965 tarihli Tebligat Sözleşmesi çerçevesinde iki taraflı ek sözleşmelere göre yapılmaktaydı. Ancak, TT m.20/(1) ile bu Tüzük hükümlerinin iki veya çok taraflı sözleşmelere göre öncelikle uygulanacağı belirtilmiştir¹³.

Alman Sulh Mahkemeleri TT m.11'e aykırı olarak talep edilen gider ve harç isteklerini reddetmiştir¹⁴. Yabancı ülke mercilerinin bu konudaki talepleri TT m.11/(2)'de belirtilen istisnalara bağlı olarak söz konusu olabildiği için, Alman mahkemeleri giderek TT m.14 çerçevesinde posta

---

MANKOWSKI, s.12; ayrıca dil sorunu ile ilgili sayısız problemler için bkz. LINDACHER, s.183 vd.

¹⁰ LINDACHER, s.183 vd.; STADLER, s.517 vd.

¹¹ TT m.24 çerçevesinde, uygulamadaki gelişmeler ve sorunlar hakkında, Komisyon en geç 1.6.2004 tarihinde ve ondan sonraki her 5 yılda bir rapor hazırlamak zorundadır.

¹² Avrupa'da tebligatın yapılmasına ilişkin farklı usuller konusunda bkz. HEB, s.16 vd.; SCHLOSSER, P.: "Jurisdiction and international judicial and administrative co-operation", Rec des Cours 284, 2000, s.101.

¹³ Bunun temelinde, farklı usul sistemlerinde gider ve harçlar kavramına yüklenen anlamın ve uygulamanın farklı olabilmesi yatmaktadır. Bu konudaki yeknesak hüküm ise, TT m.11'de belirtilmektedir.

¹⁴ Örneğin bkz. Neu Ulm Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 9.8.2001, Mosbach Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 13.8.2001 tarihli kararı.

yolu ile yapılan tebligattan kaçınılmaktadır. Bu nedenle, Avrupa Tebligat Hukukunun birleştirilmesi çabalarının, aşırı giderlerin önüne geçilememesi bakımından çekinceye uğradığını ve tereddütle karşılandığını belirtmek gerekir.

2. Diğer Tebligat Usulleri

AB'nin 2000/1348 sayılı Tüzüğü, diğer tebligat usulleri olarak "Posta Yoluyla Doğrudan Tebligat" (m.14) ve "İlgili Tarafa Yetkili Makam Vasıtasıyla Doğrudan Tebligat" (m.15) usullerini öngörmektedir¹⁵. Almanya'da ise, uygulamaya bakıldığında¹⁶, bu Tüzüğü tamamlayıcı nitelikte tebligat hükümlerinin olduğu söylenebilir. Bunun nedeni, Tüzük'teki tebliğ usulleri ve düzenlemelerinin boşluk ve eksiklik içeren nitelikte olmasıdır¹⁷. Özellikle posta yolu ile yapılan doğrudan tebligat açısından, TT'nün konuyu düzenleyen 14. maddesi, ne tebliğ edilecek yazıların tercümesinden ne tebligatın yapılacağı adrese ilişkin lüzumlu bilgilerden ne de tebligatın içeriği ve seyri hakkında asgarî bilgileri içeren bir form ile bunun gönderileceği matbu bir zarftan söz etmektedir¹⁸.

TT'nün bu tam olmayan düzenlemeleri dolayısıyla, taraf ülkelerin neredeyse tamamı TT m.14'ten kısmen ayrılan tamamlayıcı hükümler getirme yoluna gitmişlerdir¹⁹. Böylece TT'nün hukukî yeknesaklığı sağlama çabası büyük ölçüde delinmiş ve akim kalmıştır²⁰. Her AB üyesi devlette

¹⁵ Alman Tebligatın Tatbiki Yasası ZustDG, bu usulü devre dışı bırakmıştır. Bazı yazarlar ise, bu yaklaşıma karşı çıkmaktadır: GOTTWALD, P.: "Sicherheit vor Effizienz? Ausländerzustellung in der Europäischen Union in Zivil- und Handelssachen", in: Wege zur Globalisierung des Rechts: Festschrift für Rolf A.Schütze zum 65. Geburtstag (Hrsg. R. Geimer), München 1999, s. 234 vd.; HEB, s.21.

¹⁶ GSELL, B.: "Direkte Postzustellung an Adressaten im EU-Ausland nach neuem Zustellungsrecht", EWS 2002, s.117; LINDACHER, s.185; STADLER, s.516.

¹⁷ TT'nün sistematiği ve Avrupa Tüzük Koyucusunun hukukî yardım konusundaki tercihini ortaya koyduğu 2. Bölümün "Diğer Tebligat Türleri" şeklindeki başlığı da bu boşluğu göstermektedir. Bu tebligat türleri için bkz. MAGNUS/MANKOWSKI, s.9 vd.

¹⁸ MAGNUS/MANKOWSKI, s.16-17; halbuki Alman Tebligat Reformu Yasası ile değişen ZPO m.176 vd'na göre, tebligatta kullanılacak mektup zarflarının örnek gösterilebilecek nitelikte yeknesak hale getirildiği görülecektir.

¹⁹ Bu birbirinden farklı tamamlayıcı düzenlemeler, uygulamada yeknesaklığın sağlanmasına engel oluşturduğu için problemleri görünmektedir: Bu farklı düzenlemeler hakkında genel bilgi için bkz. NJW 2002, Heft 34, s.2451.

²⁰ LINDACHER, s.182; STADLER, s.520 vd. TT'nün 2. bölümünde kabul edilen tebligat türleri ile ilgili boşluk içeren düzenleme nedeniyle, hukukî şekil sorunu ortaya çıkar: TT m.12-15 sadece asgarî uyumun sağlanmasına ilişkin düzenlemeleri öngörmektedir. Bunun için AB'nin yaklaşımını yalnız TT değil, AB Anlaşması'nın 249/III.maddesi de düzenleme biçimi olarak sergilemektedir.

halen birbirinden farklı usuller içeren düzenlemeler ve farklı uygulamalar söz konusudur. Bu farklı uygulamaların sayısı halen ondan fazladır²¹. Bütün bu uygulamalar, TT m.8'de yer alan dille ilgili düzenleme çerçevesinde, alıcı tarafından usule uygun olarak yapılan tebligatın alınmayarak tebellüğden kaçınılması halinde, özel bir ek formun doldurulmasını öngörmektedir²². Bu farklı düzenlemeler hakkında, AB Komisyonu'nun web sayfasında da²³ yayınlanan ve sürekli güncellenen el kitabında bilgi verilmektedir²⁴.

Bu güncellemeler hakkında sürekli bilgi verilmesine rağmen, mahkemelerin uygulamada bu dağınık ve farklı usullerin üstesinden gelip gelemeyecekleri şüpheli görünmektedir²⁵. Sonuçta, TT m.14'teki reformun eksik olduğunu belirtmek gerekir²⁶.

TT m.8'de tek yönlü olarak belirtilen tercüme gerekliliği, tebligat dosyasının hukukî sonuçları ve tebligatın öngörülen yazılı biçimde yapılmaması halinde kabulden kaçınma hakkı ve posta yoluyla doğrudan yapılan tebligatta, alıcı açısından lüzumlu bilgileri içeren bir formun tatbiki hususları, hakkında düzenleme gereği bulunan diğer hususlardır²⁷. Bu son belirtilen konuda, Dünya Posta Birliği tarafından uluslararası alanda iadeli taahhütlü tebligatın standart hale getirilmesi yoluna gidilmezse, en azından renk ve dizayn olarak yeknesak bir tebligat zarfının posta yoluyla yapılan doğrudan tebligat için zorunlu olarak uygulanması yoluna gidilmelidir. Bu tebligat zarfında, tebligat yapılan ülkenin dilinde olmak koşuluyla, ilgili bilgilerin basılı biçimde bulunması gerekir²⁸. Kabul eden devletin lisanının

---

²¹ Bu uygulamalar içerik olarak, iadeli taahhütlü şekilde yapılmak suretiyle tebligatın ispatı, tebligat süreci hakkında bilgi verilmesi ve alıcıya ilgili bilgilerin tercüme edilerek verilmesi suretiyle konuya vukufiyet kazanmasının sağlanmasına yöneliktir: Bu konudaki ayrıntılı açıklamalar için bkz. GSELL, s.122 vd.

²² Ayrıca, Uluslararası Posta Birliği'nin formlarındaki bazı çekinceli bölümler doldurulamaz. Örneğin Fransa'daki uygulama bu yöndedir. Bu konudaki çekinceler hakkında bkz. NJW 2002, Heft 34, s.2451; tebellüğden kaçınma ile ilgili uygulamadaki problemler hakkında bkz. MAGNUS/MANKOWSKI, s.14.

²³ Bkz. http://www.europa.eu.int/comm/justice_home/unit/civil_reg-1348_de.htm.

²⁴ HANNICH/MEYER-SEITZ/SCHWARTZE, *ZPO Reform*, 2002, ZPO § 183, Rdnr.5'te bu konuya işaretler, söz konusu eyalet adli makamlarındaki bilgilerin şüpheli olduğu kanaati doğru değildir. Merkezî makamlar bu konudaki bilgileri doğrudan Komisyonun dahili web sitesinden almaya yetkilidir.

²⁵ Bu konuda halen örnek mahkeme içtihatları oluşmuş değildir.

²⁶ Bu eksiklik TT m.24'te belirtildiği üzere, Komisyon'un en geç 1.6.2004 tarihi itibarıyla hazırlayacağı uygunluk denetimine ilişkin raporu çerçevesinde göz önünde bulundurulabilir.

²⁷ LINDACHER, s.180'de bu konuyla ilgili olarak tebligat alıcısına tebligat dosyasının muhtemel sonuçları hakkında bilgi verilmesinin gerekliliğine dikkat çekmektedir.

²⁸ SCHLOSSER, s.112.

tebliğ evrakında kullanılması emredici şekilde yazılı bir kuralla öngörülebilir²⁹.

3. Avrupa Birliği Ülkeleri Arasında Tebligat

Avrupa adli sistemi çerçevesinde yapılan tebligat için, ZPO m.183/III, tebligat usulleri çerçevesinde herhangi bir derecelendirme ya da öncelik şartı getirmeksizin AB'nin 2000/1348 sayılı Tüzüğüne gönderme yapmaktadır³⁰. Tebligatın TT m.4 vd'nda belirtilen şekle göre yapılıp yapılmayacağı veya öncelikle TT m.14'teki posta yoluyla doğrudan tebligat usulünün denenip denenmeyeceği, yargılamayı yapan mahkemenin takdir hakkına girmektedir³¹. Bu konudaki karar verilirken, tebligat giderleri göz önünde bulundurulacağı gibi, tebligatın başarısız olması halinde davacının usul hukuku ve maddi hukuk bakımından uğraması muhtemel olan zararlar da dikkate alınmalıdır³².

Yetki uyuşmazlıkları konusunda EuGVVO m.30, Nr.1 (2001/1344 sayılı AB Direktifi) ve EheVO m.11/IVa (2000/1347 sayılı AB Direktifi) uygulanmalıdır. Bu düzenlemeler davanın görülmeye başlanmasına ilişkin yetkiyi açıklamaktadır. Bu başlangıç anı, tebligat talebinde bulunulması ve davaya ilişkin belgelerin tebliğ edilmesi ile belirlenir³³. Bu yaklaşım ZPO m.167'deki düzenlemeye uygundur. Avrupa Birliği Mahkemesi'nin (EuGH) bu düzenlemeleri yorumlarken, Alman Federal Mahkemesi'nin ZPO'nun 270 ve 167. maddelerini yorumlamasına benzer liberal bir ölçüt getirmesinden başka uygun bir yol görünmemektedir³⁴. Ayrıca, yetkili mahkeme her zaman maddi hukuka ilişkin bir süre vermeyi

²⁹ Böyle bir düzenlemeyle, en azından tebligatı alacak olan ülkedeki ilgililerin, tebliğ konusu evrakı anlayabilmesi teminat altına alınmış olur.

³⁰ MAGNUS/MANKOWSKI, s.4; HEB, s.19.

³¹ GSELL, s.119 vd'nda yer alan ve yanlış anlaşılmaya müsait olan uygulama biçiminin aksine, Alman yasa koyucusu, posta yoluyla yapılan doğrudan tebligatı TT'nün uygulama alanında öncelikli olarak düzenlememiştir. Yani, ZPO m.183/I, Nr.1'de belirtilen düzenleme yalnız iç hukuktaki davalara ilişkin tebligatta değil, yabancı ülkelere yapılacak tebligat açısından da geçerlidir. Bkz. HEB, B.: "Neues deutsches und europäisches Zustellungsrecht", (Zustellungsrecht), NJW 2002, s.2423.

³² TT m.9/II bu sorunu düzenlememekte ve aksine tebligatı gönderen mahkemenin hukukuna atıfta bulunmaktadır. Bu konuda üye devletlerin farklı yaklaşımları ve düzenlemeleri konusunda bkz. NJW 2002, s.2451.

³³ Bkz. MAGNUS/MANKOWSKI, s.6; LINDACHER, s.191 vd.; TT m.9/I olabildiğince uygulanmalıdır.

³⁴ Bu konudaki değerlendirmeler için bkz. KROPHOLLER, J.: *Europäisches Zivilprozessrecht*, 7.A., 2002, EuZVO m.30, Rdnr.2; ayrıca Alman Federal Mahkemesi'nin içtihatlarının uygulanabileceği konusundaki farklı görüşler için bkz. THOMAS, H./PUTZO, H.: ZPO, 24.A., 2002, EuZVO M.30, Rdnr.4.

öngörmeyebilir³⁵. Bu tür farklı hukukî yaklaşımlar nedeniyle, mahkeme, yabancı ülkeye yapılan tebligatta, dilekçe sahibinin ilgili taleplerini tebligat bildirim formuna uygun şekilde yapması talebinde bulunabilecektir³⁶.

4. Tebligat Tüzüğü'nün Amaca Uygunluğu

TT, bu alanda doktrine katkıda bulunanların çoğunluğu tarafından olumsuzluk ve boşluklar içerdiği şeklinde değerlendirilmiştir³⁷. Posta yoluyla doğrudan yapılan tebligattaki eksik düzenleme (TT m.14)³⁸, sınır ötesine yapılan tebligattaki önemli engellerin üstesinden gelinmesini sağlamamıştır. Bu durum daha etkili bir yurt dışı tebligatın gerçekleştirilmesi için son derece önemlidir³⁹.

Diğer bir sorun da, halen yurt dışı tebligatta ortaya çıkan tebligattaki eksikliklerin giderilmesidir⁴⁰. Gerçi millî usul hukuklarının dikkate alınmaması nedeniyle ortaya çıkan hatalar esas olarak dilekçe verilmiş veya verilen devletin hukukuna (*lex fori*) göre düzeltilebilir⁴¹, ancak, 2000/1348 sayılı TT'nün ihlâlini önleyen iyileştirici düzenlemeler de bizatihî eksiktir⁴². Taraf devletlerin TT ile ilgili çekince koyma opsiyonuna sahip olması, bu boşluk ve eksiklikleri özellikle problem haline getirmiştir. Zira, uygulanan hukukun bu yolla birbirinden farklı hale gelmesi, tebligata ilişkin hata ve eksiklikleri de neredeyse mutata hale getirmiştir⁴³. Alman hukuku açısından

³⁵ Bu konudaki kararı uygulanacak maddî hukuk verir.

³⁶ ZÖLLER, R.: *Zivilprozessordnung*, 23. A., Köln 2002, ZPO m.183, Rdnr.78.

³⁷ LINDACHER, s.193; GOTTWALD, s.225; STADLER, s.521; HEß, s.19 vd.

³⁸ TT m.15 çerçevesinde alan ülkenin ilgili makamları eliyle doğrudan doğruya karşı tarafa yapılan tebliğin de akim kalması söz konusu olabilir.

³⁹ Etkili olma konusundaki ayırımın yapılması öncelikle tebligatta verildiği bildirilen süre açısından önemlidir. Etki doğurmayan ülke içi tebligat, tebliğ konusu belgenin postaneye gönderilmesi yükümlülüğünü veya savcılığa bildirme sürecini sürenin işlenmesine dahil ederler. Bu gibi durumlarda daha tebligat alıcının eline geçmeden çoğunlukla geçmiş olmaktadır: Bkz. HEß, s.17. TT m.9, bu açıdan üye ülkelerin geniş ölçüde düzenlemeden sapmalarına imkân tanıyan ve bu nedenle ikna edici nitelikte olmayan bir düzenleme getirmiştir: Bu paralelde bkz. STADLER, s.518 vd.

⁴⁰ Bu eksikliklerin giderilmesi konusunda da üç alternatif hukuk sisteminin uygulanabileceği söylenebilir. Bunlar tebligatı gönderen veya tebligatı alan ülkelerin hukuk ve mahkemeleri olabileceği gibi, TT'nde belirtilen şekilde Avrupa hukuku çerçevesinde de olabilir.

⁴¹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. KONDRING, J.: *Die Heilung von Zustellungsfehlern im internationalen Rechtsverkehr*, Berlin 1995, s.262 vd.

⁴² TT, bu açıdan Haag Tebligat Sözleşmesi'nin modelini, gerekli tetkiki yapmaksızın takip etmektedir.

⁴³ LINDACHER, s.193; GSELL, s.124; STADLER, s.521.

ZPO m.189'a göre, yapılacak bir düzeltme dahi, mahkeme kararlarındaki eğilimi yönlendirmekten uzak görülmüştür⁴⁴.

B. Avrupa Birliği Komisyonunun 18.4.2002 Tarihli İhtilâfsız Talepler İçin Avrupa Tenfiz Sisteminin Oluşturulması Hakkındaki Direktif Tasarısı Çerçevesinde Yapılacak Tebligat

1. Genel Olarak

AB Komisyonu bu konudaki sorunu halletmek amacıyla TT'ndeki açık yaklaşıma dayanmaktadır. Avrupa Birliği Sözleşmesi'nin 65/1c maddesi temelinde⁴⁵ sınır ötesi alandaki medenî usul hukukuna ilişkin bazı engellerin bertaraf edilerek usul hukuklarının birbirine uyumunun sağlanması amacının gerçekleştirilmesi için, ihtilâfsız taleplerin Avrupa'da tenfizi amacıyla, 18.4.2002 tarihinde bir Direktif Tasarısı (*Direktif T.*)⁴⁶ sunulmuştur⁴⁷. Avrupa Tenfiz Sistemi deyiminin arkasında, tenfiz usulünün ıslahı ve uyumlu hale getirilmesi konusundaki kararlılık bulunmaktadır⁴⁸.

Alacaklı olan taraf, bütün AB ülkelerinde (*Danimarka hariç*) EuGVVO m.33 vd⁴⁹ çerçevesinde öncelikle hükmün tanınmasına gerek olmaksızın onun icra edilmesini isteyebilecektir (Direktif T. m.4)⁵⁰. Tenfiz istenen üye ülkede, kamu düzeni açısından verilen kararın kontrolü (karş. EuGVVO m.34, Nr.1) artık söz konusu olmayacaktır⁵¹. Avrupa tenfiz talebinin, tenfiz

⁴⁴ Problem yasal düzenlemenin kapsamı içerisine sokulmamaktadır.

⁴⁵ Bkz. MAGNUS/MANKOWSKI, s.5.

⁴⁶ Direktif T'nin metni için bkz. KOM/22002/0159 – CNS 2002/0090, AB Resmî Gazetesi (ABIEG)'nin C 203 E sayılı ve 27.8.2002 tarihli nüshası, s.86. Ayrıca, internet ortamında bkz. http://europa.eu.int/eur-lex/de/com/pdf/2002/com2002_0159de.html.

⁴⁷ AB Yasa Koyucusu, bu düzenlemelerin kapsamının AB'nin 2000/1344 sayılı Tüzüğü'nün uygulama alanında geçerli olmasına gayret göstermektedir: Bkz. HEB, (*Zustellung*), s.2425.

⁴⁸ Karşılıklı tanıma olarak adlandırılan prensip buna istinad etmektedir: Buna dair konsept haline getirilmiş şartları ve mülahazaları karşılaştırmak için bkz. HEB, s.389; WAGNER, R.: "*Vom Brüsseler Übereinkommen über die Brüssel I-Verordnung zum Europäischen Vollstreckungstitel*", IPRax 2002, s.84 vd. Bu düzenlemelerin özellikle aile ve miras hukukuna ilişkin konularda uygulanması amaçlanmaktadır.

⁴⁹ AB'nin 2000/1344 sayılı ve 20.12.2000 tarihli Tüzüğü için bkz. ABIEG L 21/2001, s.1 vd.

⁵⁰ Direktif T. m.4'e göre, "*Kararın verildiği ülkede Avrupa Tenfiz Sistemine uygun olarak onaylanmış olan ve ihtilâfsız kazaya ilişkin bir talebe müteallik olarak verilmeyen bir mahkeme kararı, başka üye devletlerde, tenfiz ülkesinin usulen onaylanmasını gerek bulunmaksızın tanınır ve tenfiz olur*".

⁵¹ Komisyon, bunun gerekçesini kamu düzeni ihtirazı kaydının Avrupa Usul Hukukunda yalnızca istisnâ olarak ve nadiren dikkate alındığı zeminine oturtmuştur: Karş. WAGNER,

makamlarına ibraz edilebilen standart bir belge yoluyla yapılması öngörülmüştür (Direktif T. m. 7, 21/II). Avrupa yasa koyucusu uluslararası ticaret hayatındaki gereksinimlerin karşılanabilmesi ve tenfiz usulünün (*exequatur*) kısaltılması açısından yararlı olacak bir gider ve zaman tasarrufunun sağlanması amacını gerçekleştirilmek istemektedir⁵².

İhtilâfsız talepler kavramından, Direktif T. m.3/IV çerçevesinde, borçlu tarafından ya tanıma veya noter belgeleri yoluyla iradî olarak kabul edilen ya da ileri sürülen hukukî iddialara karşı beyanda bulunmamak suretiyle ikrar edilen parasal talepler anlaşılır. Ayrıca, aile ve miras hukukuna ilişkin olarak yabancı mahkemelerden verilen kararların tanınması ve tenfizi konusunda da söz konusu tebligat usulünün uygulanması amaçlanmaktadır. Bu tür ihtilâfsız kazaya ilişkin tanıma ve tenfiz davalarında Türk mahkemelerinin yurt dışındaki tenfiz davasına normal yollarla tebligat yapılmasını zorunlu kıldığı ve gereksiz şekilde davanın uzadığı düşünülürse, tebligatın bu şekilde basitleştirildiği bir sistemin Türkiye açısından önemi de daha iyi anlaşılacaktır⁵³.

Avrupa yasa koyucusu, böylece, her şeyden önce tenfiz talebinin reddinin yalnızca nadiren söz konusu olabileceği hallerde, tenfizi kolaylaştırmayı arzu etmektedir⁵⁴. Ancak, öte yandan tenfiz kararı verilirken, davalının yargılamanın gidişatı hakkında bilgilendirilmesi ve ona yeterli bir savunma yapabilme süresi tanınması da gerekir.

Avrupa Tenfiz Sistemi, 2001/1344 sayılı AB Direktifine nazaran hükmün tanınmasını yalnızca tamamlar niteliktedir⁵⁵. Direktif T. m.30/I'e göre, davacı, Avrupa Tenfiz Sistemi ile 2001/1344 sayılı AB Direktifinin 38 vd maddelerine göre tenfiz usulünün (*exequatur*) cereyanı arasında bir seçim yapma hakkına sahiptir. Ancak, AB üyesi ülkeler de kendi millî usul

---

s.89 vd. Ancak, tenfiz makamlarının anayasal yükümlülüklerinden ya da uluslararası hukukun temel ilkelerinden kaynaklanan nedenlere bağlı olarak, ağır usul hatalarında, icra taleplerini reddetmeleri mümkün olabilir: Bkz. HEß, s.392.

⁵² Komisyonun gerekçesi için bkz. Direktif T., Komisyon (2002) 159, s.3 vd.; HEß, s.392.

⁵³ Nitekim 21-22 Kasım 2002 tarihlerinde İstanbul'da MÖHUK değişikliğine ilişkin olarak yapılan Sempozyuma sunulan yeni MÖHUK Tasarısı'nın "Tebliğ ve İtiraz" başlığını taşıyan 39.maddesine, "İhtilâfsız kaza kararlarının tanınması ve tenfizi de aynı hükme tâbidir. Hasımsız ihtilâfsız kaza kararlarında tebliğ hükmü uygulanmaz" ifadesi ilave edilmek suretiyle, bu konudaki talebin, basit yargılama usulü hükümlerine göre incelenerek karara bağlanacağına vurgu yapılmıştır. Nitekim bu hüküm, Sempozyum sonrasında düzeltilerek metin haline getirilen 2.Tasarıda da aynen muhafaza edilmiştir.

⁵⁴ Komisyonun gerekçesi için bkz. Direktif T., Komisyon (2002) 159, s.3 vd.

⁵⁵ Bkz. Direktif T. m.14, Komisyon (2002) 159.

hukuklarını Direktifin asgari standartlarına uydurmaya zorlanmamışlardır⁵⁶. Onlar sadece, bu standartları yeterli bulan başka üye devletlerin düzenlemeleri çerçevesinde verilen kararları, yeni bir tenfiz kararına gerek olmaksızın uygulamakla yükümlüdür⁵⁷. Tasarı bu haliyle düzenleme tekniği bakımından bir model yasadan çok, doğrudan hüküm getiren ve daha geniş bir geçerlik alanı bulunan bir direktife benzemektedir⁵⁸.

Alışılmış hukukî yetki çerçevesinde, usule ilişkin yazışmaların davalıya doğru ve zamanında tebliğ edilip edilmediğinin kontrolü, tenfiz yargılamasına bakan mahkeme tarafından dikkate alınacaktır (karş. EuGVVO m.34/I, Nr.2). Direktif T. ise, bu kontrol yetkisini davaya bakan mahkemeye vermiştir⁵⁹.

2. Tenfiz Süreci Çerçevesinde Uygulanacak Tebligat Usulü

Tebliğat sürecinin etkili şekilde kontrol altında tutulabilmesi, tebligat usulünün kapsamlı şekilde yeknesaklaştırılmasını lüzumlu kılmaktadır⁶⁰. Zira, ancak bu şekilde davaya bakan ilk mahkeme, tebligatın geçerliliğini tebligatın seyri hakkında detaylı bilgi veren standart bir belge vasıtasıyla tahkik edebilir (Direktif T. m.13). Tebligat usulünün bu şekilde yeknesaklaştırılması, ayrıca taraflar açısından bütün AB'nin hukuk alanında hukukî güvence sağlar⁶¹.

Davalının savunmaya ilişkin haklarının esaslı biçimde teminat altına alınabilmesi amacıyla, Direktif T'nin 12/III.maddesi, adresi belli olmayan

⁵⁶ Bunu Direktif T. m.14 ve 10'daki düzenlemelerden anlamak mümkündür. Buna göre 3. ve 4b ve c maddeleri anlamında ihtilâfsız olan bir para talebi hakkındaki karar, talebe itiraz edilmediği veya borçlu duruşmaya gelmediği hallerde, yalnızca kararın verildiği üye devletteki mahkeme usulü bu bölümün yargılamaya ilişkin düzenlemelerini yeterli bulmuşsa, Avrupa Tenfiz Sistemi çerçevesinde onaylanabilir.

⁵⁷ Bu şekildeki düzenleme tekniği, Direktif T. ile TT arasındaki ilişki için de geçerlidir. Direktif T. m.30/III'e göre, tebligat, 2000/1348 sayılı TT çerçevesinde, Avrupa Tenfiz Sistemine uygun olduğunun kabul edilebilmesi için gerekli olduğu ölçüde, Tüzüğün III.Kısımındaki gereklere uygun olmak zorundadır.

⁵⁸ Direktif T'nin 10-19.maddelerindeki tebligata ilişkin düzenlemeler doğrudan uygulanabilir nitelikte oldukları için, bir Tüzük vasıtasıyla yeknesaklaştırma maddi açıdan doğru olur.

⁵⁹ Buna ilişkin nedenler hakkında bkz. Direktif T'nin 10 ve 11 nolu gerekçeleri.

⁶⁰ WAGNER, s.94.

⁶¹ Taraflar, tebliğ ülkesinin dilinde yazılmış yeknesak tebliğ formlarını, söz konusu tebligat sürecini gerektiğinde ortaya koyma bakımından ileri sürebilir.

kişiyeye tebligat yapılmasını yasaklamıştır⁶². Aynı zamanda, Direktif T. m.15'teki kabul tarihleri⁶³ ile savunmaya ilişkin lüzumlu düzenlemeler birleştirilmektedir (Direktif T. m.16-18)⁶⁴.

Direktif T., davalının tebligat konusunda fiilî olarak haberdar edilmesini amaçlamaktadır. Bu amaç, Avrupa hukuk sisteminde, özellikle davalının mağdur olmaması amacıyla, ortak bir tebligat usulünün tatbikini zorunlu kılar. Zira, tenfiz aşamasında davalı bu konuda ikinci bir savunma yapma şansına sahip olmayabilir.

Direktif T., tebligata ilişkin olarak şu hususlara vurgu yapmaktadır: Direktif T. m.11, posta yoluyla yapılan tebligatı ve elektronik tebligatı kabul etmektedir⁶⁵; m.12, tebligatın olabildiğince kolaylaştırılmasından yanadır. Buna göre, tüketicilere yapılacak tebligat, ilgili belgelerin evdeki başka kişilere teslimi vasıtasıyla; şirketlerde büroda çalışan şirket elemanlarına teslim yoluyla veya posta kutularına ya da postada belirtilen adrese bırakma yoluyla yapılabilecektir.

Direktif T. m.13 ise, tebliğin ispatını düzenlemektedir. İspat kabul bilgisinin teyit edilmesi veya tebligat zaptının ibrazı yoluyla yapılabilir. Bu konuda bir standardın sağlanması gerekir. Direktif T. m.18, tebligat eksikliklerinin giderilmesini⁶⁶, m.19, sürelerin geçirilmesi halinde borçlunun daha önce sahip olduğu hakları yeniden elde edebilmesini düzenlemektedir.

---

⁶² Bu çerçevede, borçlunun oturma yeri adresinin tam olarak bilinmemesi halinde, ihtiyatî olarak yapılacak tebligatın geçerli olmayacağı belirtilmiştir.

⁶³ Kabul süresi, ülke içi tebligatta en azından on gün, ülke dışı tebligatta ise, en az dört haftadır.

⁶⁴ Tasarı, yargılamaya ilişkin teati edilecek belgelerin haiz olacağı asgari şartları (m.16), hakların korunması ile ilgili olarak atılması gerekli olan adımları (m.17) ve ihmalin doğuracağı sonuçları da (m.18) öngörmektedir.

⁶⁵ Direktif T. m.11/1'e göre, davada sunulan belgeler veya buna eşdeğer olan belgeler borçluya şu şekillerde tebliğ edilmek zorundadır: a) Borçlu tarafından kabul beyanının ve kabul tarihinin yazılıp imzalanması ve daha sonra alındı belgesinin geri gönderilmesi suretiyle yapılan şahsî tebligat yoluyla b) Borçlunun tebligatı aldığına ilişkin yetkili makam tarafından kayıt altına alınarak belgelendirilen şahsî tebligat vasıtasıyla c) Borçlunun kabul beyanını ve kabul tarihini yazarak imzaladığı belgeyi geri göndermesi suretiyle posta yoluyla yapılan tebligat vasıtasıyla, veya d) Borçlunun kabul beyanı ve kabul tarihini yazıp imzalamak suretiyle geri gönderdiği faks veya elektronik posta (*e-mail*) gibi elektronik tebligat vasıtalarıyla.

⁶⁶ Düzenleme, davalının tebligatı ve Direktif T. m.16 vd'na göre gerekli olan bilgileri yargılama sırasında kendisini savunabileceği kadar bir süreye sahip olabileceği şekilde, zamanında alabilmesini sağlamaya dönük olarak hazırlanmıştır.

Böylece Direktif T. tebligat sürecini millî tebligat yöntemlerine başvurulmayacak biçimde kesin olarak düzenlemektedir⁶⁷.

Direktif T. üzerindeki ilk izlenimler, onun üzerinde daha fazla çalışmaya gerek olduğunu göstermektedir. Bazı görüşlere göre, Direktif T'nin 12. maddesi, tüketiciler ile şirketlere yapılan tebligatın arasındaki farkı yeterince açık düzenlememektedir⁶⁸. Tüketicilerle şirketlere yapılacak tebligat arasındaki ayırım, esasen Alman usul hukukuna da yabancıdır. Almanya'daki ayırım avukatlara yapılacak tebligat ile taraflara yapılacak tebligat usulünün birbirinden ayrılması şeklindedir⁶⁹. Bir tüketici yargılama hukukunun ortaya konması, en azından temel hukuk politikalarının tartışılmasını gerekli kılar⁷⁰.

İyileştirme ihtiyacı standartlaştırma bakımından da söz konusudur. Ek olarak sunulması öngörülen formlar son derece karmaşık⁷¹ ve boşluk içerir niteliktedir. Özellikle yargılamayı yapan mahkeme tarafından, yeknesak nitelikte ve içeriği itibariyle açık bir şekilde tebligata ilişkin bilgilerin yer aldığı bir tebligat formunun (Direktif T. m.13) gönderilmesi konusunda eksiklik hissedilmektedir. Tasarı daha çok, ekteki formlar ile tenfiz kısmı (Ek I ve II) hakkındaki tebligat sürecini doküman haline getirmeyi amaçlamaktadır⁷². Halbuki, tenfiz organları yargılamayı yönlendiren belgelerin usule uygun olarak tebliğ edilip edilmediğini kontrol etme konusunda yetkili olmadıkları için buna gerek yoktur. Yani, gerekli

---

⁶⁷ Bu bağlamda Direktif T. m.11/II tereddütlü ve müşkülât içerin bir görünüm arz etmektedir. Borçlunun temsilcisine yapılan tebligat da geçerlidir. Kavram üye ülkelerin yargılama usulüne ilişkin kuralların uygulanabilir kalmasını sonuç vermektedir. Bu nedenle tam anlamıyla amaca uygun bir tanım söz konusu değildir. Burada önemli ölçüde hukukî güvensizlik söz konusudur.

⁶⁸ Düzenleme gerçek kişileri, serbest meslek erbabını ve şirketleri birbirinden ayırmaktadır. Gerçek kişilere yapılan yedek tebligatta, Direktif T. m.12/I, büyük ölçüde ZPO m.177-181'de yer alan alternatiflerin arkasında kalır.

⁶⁹ Bu yaklaşım Alman usul hukukundaki yeni hukukî gelişmelere aykındır. Tebligat Reformu Yasası ile değiştirilen ZPO m.139 mahkemeyi daha çok avukatlık usulünde kapsamlı bir hukukî iletişim sağlamakla yükümlü kılmaktadır.

⁷⁰ Tebligat çerçevesinde formalite haline getirilmiş kontroller açısından, ayırımın yapılması sorunsuz görünmemektedir. Sonuçta tebligat organları, söz konusu münferit olayda tebligat alıcısının hukukî durumunu tahkik etmek zorundadır.

⁷¹ Gereksiz bir zorluk da, formların Tüzüğün hükümlerini zikretmemesinden kaynaklanmaktadır.

⁷² Bu yaklaşım, özellikle tebligat belgesinin davaya bakan mahkeme tarafından değil, tebligat organları tarafından düzenlenmesi nedeniyle pratik görünmemektedir.

fonksiyonu asgarî ölçülerde yerine getirecek bir belge, bu anlamda yeterli görülmelidir⁷³.

Tebliğatla ilgili dil probleminin ne şekilde halledileceği konusu da yeterince açık değildir. Halbuki savunma haklarının fiilen korunması açısından Direktif T. m.16'daki standartlaştırılmış dava formları ve m.17, 18'e uygun olarak davalının anlayabileceği lisanda düzenlenen belgeler vasıtasıyla, yabancı yargılama usulü hakkında onun bilgilendirilmesinin güvence altına alınması gerekir⁷⁴.

3. Direktif Tasarısı Hakkındaki Genel İzlenimler

Münferit düzenlemelere ilişkin bu tür değerlendirme ve eleştirilere rağmen, Direktif T'nin yeknesak bir Avrupa Tenfiz Sistemi oluşturulması açısından yol gösterici nitelikte olduğunu söylemek mümkündür⁷⁵. Direktif T'nin mevcut dar uygulama alanı, kısa süre içerisinde bütün medenî ve ticaret hukukuna ilişkin durumlara teşmil edilebilir niteliktedir. Bunu takiben, Avrupa Tebligat Sistemi ile münferit ülkelerin konuya ilişkin düzenlemeleri birbiriyle örtüşen uygun bir zemine yerleştirilebilecektir⁷⁶.

Örneğin, Alman yasa koyucusu bu durumda, ZPO m.166 vd'nda yer alan düzenlemeleri hâlâ uygulamak durumunda olup olmadığını düşünmek ve bir karar vermek zorunda kalacaktır. Zira, birbiriyle yan yana uygulanmak durumunda olan farklı tebligat hukukları, hukukî uygulama açısından önemli bir güçlük ortaya çıkaracaktır. Avrupa Tenfiz Sisteminin oluşturulması, aslında üye devletlerin usul hukuklarının giderek birbirine yaklaşması dolayısıyla, orta vadede, davanın açılması, tebligat, kabul süreleri, adlî yardım gibi konuları kapsayan nitelikte ortak bir Avrupa Medenî Usul Hukuku'nun oluşmasına zemin hazırlayacak şekilde hızla genişleyen bir sürece katkıda bulunmaktadır. AB de, bu oluşumu

---

⁷³ Burada önemli olan, ilgili hukukî belgenin yeterli ölçüde standart hale gelmesidir. Yabancı usulün tahkik edilmesi gereği, şimdiye kadar tenfiz usulünde lüzumluymdu. Bu sorunla ilgili olarak bkz. HEB, s.582; WAGNER, s.88. Direktif T'na ek olan Ek I ve II'de, hukukî belgelerin yeknesaklaştırılmasına ilişkin bir açıklama öngörülmüştür.

⁷⁴ Tebligatın realist olarak etkili biçimde yapılabileceği şekilde, yabancı ülkeye yapılacak tebligatın, ilgili ülkenin dilinde yapılabilmesini öngören bir düzenleme uygulamaya elverişli görünmektedir. Bkz. SCHLOSSER, s.113.

⁷⁵ Komisyonun 30.1.2000 tarihli Tedbir Programı bakımından (ABIEG 2001, Nr. C 12, s.1), böyle bir tenfiz sisteminin gözle görülür bir gelecekte uygulamaya geçirileceği kuşkusuzdur.

⁷⁶ Bu doğal olarak yalnız medenî hukuka ilişkin tebligat için geçerlidir.

kolaylaştırıcı bütün tedbirlerin alınması için azamî gayreti göstermekte ve gerekli plânlamaları yapmaktadır.⁷⁷

Sonuçta, tebligat hukukuna ilişkin olarak, geleneksel hukuk kültüründe var olan bazı düzenlemelerden Avrupa Tebligat Sistemi lehine vazgeçilmesi, kabul edilebilir nitelikte görünmektedir. Zira, tebligata ilişkin düzenlemelerin yeknesaklaştırılması, uluslararası ticaret hayatında da etkili bir koruma ve güvenin sağlanmasına hizmet edecektir. Böylece, ülke içi ve dışı tebligat düzenlemeleri yanında, Avrupa'nın birleşmesi ve bütünleşmesi sürecine paralel olarak, buna dair hukuk uygulamalarına yön verme fonksiyonunu üstlenmek zorunda olan bir Avrupa Tebligat Hukuku'nun oluşmaya başladığını söylemek gerekir.⁷⁸

ALMAN HUKUKUNDAKİ GENEL GELİŞMELER

A. Tebligat Reformu Yasası

Almanya'da 1.7.2002 tarihinde, Tebligat Reformu Yasası ile değiştirilen Alman Medenî Usul Kanunu (ZPO)'nun tebligata ilişkin yeni düzenleme hükümleri yürürlüğe girmiştir.⁷⁹ Bu hükümler ülke içine ve ülke dışına tebligatla ilgili farklı tebliğ usullerini içermektedir. Bu konuda, AB'nin yeni bir Avrupa Tebligat Hukuku'nun ortaya çıkarılması konusundaki düzenleme yapma çabaları, somut bir düzenleme örneğinin ortaya konulmasıyla daha belirgin hale getirilmiştir. Yani, tebligat usulünde bazı değişiklikler yapılmasının yanında, aynı zamanda AB çerçevesinde ileride uygulanması düşünülen özel bir tebligat usulü için gerekli zeminin hazırlanmasına katkıda bulunulmuştur. İşte AB açısından bakıldığında, Alman Tebligat Reformu Yasası, hukukî yaklaşımların kapsamlı şekilde yeknesaklaştırılması konusunda bir ara adım olarak değerlendirilebilecektir.⁸⁰

⁷⁷ Örneğin bkz. AB Komisyonu'nun sınır ötesi uyumsuzluklarda yargılama giderleri konusunda yardımda bulunulması ve medenî hukukla ilgili finansal sorunlar hakkında müşterek asgarî düzenlemelerin ve hukukî iyileştirmelerin yapılmasına ilişkin (2002) 13 sayılı direktif önerisi.

⁷⁸ Medenî usul hukukunda taraf haklarından bağımsız bir üçüncü yargılama tipi olarak, ticarî davalara ilişkin yargılama usulünün oluşturulması konusunda bkz. HEß, (*Zustellung*), s.2426.

⁷⁹ Almanya'da, resmî yargılamasına usulüne ilişkin tebligatta uygulanmak üzere, usule ilişkin reform niteliğinde bir yasa çıkarılmıştır. Kısaca "*Tebligat Reformu Yasası*" (*Zustellungsreformgesetz*) olarak adlandırılabilir bu yasa için bkz. 25.6.2001, BGBl I, s.1206.

⁸⁰ HEß, s.217.

Alman ZPO'nun tebligata ilişkin daha önce 166-213a maddeleri arasındaki düzenlemelerinin yerine, yeni düzenlemeler 166-195.maddeler arasında yer almaktadır. Önceki hükümler ZPO'nun yürürlüğe girdiği 1877 yılından beri değişikliğe uğratılmaksızın uygulanmaktaydı⁸¹.

Şu ana kadar uygulana gelen düzenlemede karmaşık ve tebligatın hatalı biçimde yapılmasına neden olacak nitelikte bazı düzenlemeler de bulunmaktaydı. Tebligatın usule ve amaca uygun şekilde yapılmasından beklenen menfaatler yeterli ölçüde sağlanamıyordu. Davacının tebligatın sağlıklı şekilde yapılması suretiyle hukukî koruma altına alınması ve haklarının adli bakımdan güvence altına alınması; davalının ise, zaman geçirilmeksizin iddia ve savunmaya yönelik haklardan (*rechtlisches Gehör*) yararlandırılabilmesi (*Alman Anayasası GG m.103 ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi AİHS m.6*) ve sonuçta tebligat sürecinin adil yargılama ilkesinin gerçekleştirilmesini güvenceye alması temin edilemiyordu⁸².

Yapılan Reform Yasası ile tebligatın yaşam ilişkilerine daha uygun hale getirilmesi, kolaylaştırılması, hızlandırılması ve daha etkili kılınması amaçlanmıştır⁸³. Bu düzenlemenin önemli bir özelliği, prensip olarak tebligatta modern iletişim tekniklerinin kullanılmasını ve bütün mahkemelerde yeknesak tebliğ usullerinin kullanılmasını temin etme amacında olmasıdır⁸⁴. Tebligat Reformu Yasası, Alman ZPO'daki reform sürecinin bir parçasıdır ve onu tamamlar niteliktedir. Tebligat Reformu Yasası'nda da ZPO'daki gibi usulün kolaylaştırılması, sürecin kısaltılması ve modern iletişim tekniklerinin kullanılması suretiyle tebligatın kolaylaştırılması amaçları söz konusudur⁸⁵.

---

⁸¹ Bu konudaki hukukî gelişim için bkz. STEIN, F./JONAS, M.: *Kommentar zur Zivilprozessordnung*, Band 2 (§ 91-252), 21. A., Tübingen 1994, Rdnr. 2 vd.

⁸² Tebligatın bu konuda ulaşılmasını amaçladığı hedefler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. HEß, s.15; LINDACHER, s.179 vd.

⁸³ Tebligat usulünün birleştirilmesi çabalarından dolayı, Federal çaptaki diğer tebligat düzenlemeleri, Tebligat Reformu Yasası m.2 ile yürürlükten kaldırılmıştır. İdarî Tebligat Yasası (VwZG) ise, bundan sonra yalnız Federal çapta ki idarî makamların tebligatı ve her şeyden önce, Alman İdarî Yargılama Yasası (VwGO) m.68 vd. çerçevesindeki itiraz usulüne ilişkin tebligat hakkında geçerli kalacaktır.

⁸⁴ Yasadan beklenen temel yararlar için bkz. BT-Dr 14/4554, s.13.

⁸⁵ Binlerce yazışmayı usule uygun şekilde tebliğ etmek, gerçekten çok büyük bir yığılmaya neden olduğundan dolayı, bu yükü farklı yöntemlerle olabildiğince dağıtmaya ve hafifletmeye çalışmak gerekir. Almanya'da böyle bir reform yasasının çıkarılmasının en önemli gerekçelerinden biri de, yılda ülke çapında yalnızca POST AG yoluyla yapılan tebligat ve ileti sayısının yirmi milyon civarında olmasıdır. Bkz. Yasanın gerekçesi için, BT-Dr 14/4554, s.13 vd.

TT, Almanya açısından 9.7.2001⁸⁶ tarihli Tatbikat Yasasını da tamamlar niteliktedir. ZPO'nun, yeni Tebligat Reformu Yasası ile yapılan değişiklikler vasıtasıyla, Avrupa TT'ne gayet uyumlu hale getirildiğini anlamak için, ZPO'nun 183 vd. maddelerine bakılması yeterlidir⁸⁷.

B. Yeni Bir Tebligat Türü Olarak Elektronik Tebligat

Tebligat Reformu Yasası modern iletişim yöntemlerinin kullanımına zemin hazırlamak amacını gütmektedir⁸⁸. Ancak, yeni düzenleme elektronik tebligatın belirli bazı hallerde yapılabileceğini belirtmekte ve her halde elektronik tebligata genel kabul göstermemektedir. Elektronik tebligatın yapılabileceği haller, özellikle avukatlarla mahkemeler arasındaki iletişim ve ilişkilerde söz konusu olabilecektir. Modern iletişim teknolojilerinin kullanılması, yalnızca tebligatın alındı bilgisinin teyit edilebilmesi halinde geçerli kabul edilebilecektir (ZPO m.174). Yeni düzenleme bu tür tebligatın bilgisayar ortamında hazırlanan matbu formlar (*telekopi*) vasıtasıyla (ZPO m.174/II)⁸⁹ yapılmasını mümkün kılmaktadır. Bu işlem, ZPO m.130, Nr.6'nun yeni düzenleme biçimine uygun olarak, 13.7.2001 tarihli Yazışma Formu Uyum Yasası'na (*Formvorschriftenanpassungsgesetz*) dayalı şekilde yapılmaktadır⁹⁰.

Elektronik belgelerin e-mail yoluyla aktarılmasını ZPO m.174 /III düzenlemektedir. Bu çerçevede elektronik tebligat, esas olarak yalnızca meslekî konuları itibariyle güvence veren belirli kişi ve kurumlar arasında yapılabilir. Bu güvencenin ölçütü ZPO m.174/II'den anlaşılacağı şekilde, yargılamanın diğer tarafına yapılacak olan tebligatın onlar tarafından kabul edileceği hususunda iradî bir yaklaşımın söz konusu olmasıdır⁹¹.

⁸⁶ Diğer AB üyesi ülkelerden gelen talepleri de düzenleyen bu Yasa için bkz. BGBl I 2001, s.1536.

⁸⁷ Yabancı ülkeye tebligat türlerini düzenleyen ZPO m.183, TT m.14 ve 15'te belirtilen tebligat türleri ile uyum içerisindedir. Bunu müteakip düzenlemeler ayrıca, AB dışındaki ülkelere ve Danimarka'ya hangi usul çerçevesinde tebligat yapılacağını düzenler.

⁸⁸ Hükümet gerekçesi, BT-Dr 14/4554, s.18 vd.

⁸⁹ Bilgisayar faksları da buna dahildir. Bilgisayarla gönderilen faksın da elektronik belge kavramına dahil kabul edileceğinin anlaşıldığı ZPO'nun 130a maddesi de bu şekilde algılanmaktadır: Bkz. BT-Dr 1455/61, s.20; HANNICH/MEYER-SEITZ/HAUBLEIN, § 174, Rdnr.12.

⁹⁰ Hazırlanan yazışmalar, telefaks yoluyla da iletilebilecektir. Bu konudaki bazı mahkeme kararları için bkz. HANNICH/MEYER-SEITZ/SCHWARTZE, ZPO § 130a, Rdnr.1 vd.

⁹¹ Bu noktanın açık olmasına ilişkin gereklilikten dolayı, elektronik adres, yani e-mail adresi hakkındaki basit bilgiler, mesajın mutlaka kabul edildiği şeklinde değerlendirilemez: HANNICH/MEYER-SEITZ/HAUBLEIN, ZPO § 174, Rdnr.13.

Elektronik tebligat, mahkemelerde yeterli bir elektronik veri tabanının (EDV) oluşturulması, elektronik tebligat adreslerinin düzenlenmesi ve yeterli donanımın sağlanması halinde sağlıklı şekilde yapılabilecektir⁹². Tebligat Reformu Yasası bu açıdan yalnızca elektronik tebligata ilişkin genel bir yetki çerçevesi çizmektedir⁹³. ZPO m.174/III, genel olarak mahkemelerle yargılamada vekil tayin edilmiş olan avukatlar arasındaki belge alışverişinin elektronik ortamda yapılabilmesini düzenleyen ZPO m.130a ile bağlantılı olarak değerlendirilmelidir⁹⁴. ZPO m.130a/II'ye göre, eyalet adli makamları ve Federal Adalet Bakanlığı yayınlayacağı bir tüzük vasıtasıyla, ne zaman elektronik veri transferinin yapılmış sayılacağını belirler. Bu veri alışverişi sadece belirli mahkemeler arasında yapılabilecek şekilde sınırlandırılabilir. Ayrıca, bu tüzük vasıtasıyla, tebligata yönelik bu tür bir iletişimin teknik şartları detaylı şekilde tespit edilebilir⁹⁵. Halen ülke çapındaki çalışma grupları, bu konudaki teknik şartların tespiti ve yerine getirilmesi açısından bir uzlaşmaya varmaya çalışmaktadır.

Elektronik veri transferinin ve elektronik tebligatın yapılmasında gecikmenin önüne geçilmesi gerekir. ZPO m.703c'ye göre, bu güne kadar otomatik uyarı sisteminin ve elektronik tapu sicilinin işler hale getirilemediği göz önünde bulundurulmalıdır⁹⁶.

Medenî hukuka ilişkin hallerde elektronik iletişimin uygulanması konusundaki yol gösterici rolü Alman Federal Mahkemesi (BGH) üstlenmiştir. Bu bağlamda 26.11.2001 tarihinde medenî hukuka ilişkin işlerde elektronik iletişime dair bir yönetmelik uygulamaya konulmuş ve bu konudaki teknik çerçeve şartları tespit edilmiştir⁹⁷. 1.7.2002 tarihinden

---

⁹² Alman Medenî Usul Kanunu ZPO'nun 172.maddesi çerçevesinde, yalnızca avukatlara yapılan elektronik tebligat dikkate alınacaktır.

⁹³ Benzer düzenleme 2000/1348 sayılı AB TT'nün 4/(2).maddesinde de yer almaktadır. Buna göre, yazılı evraklar gönderilen evrakla alınan evrakın aynı olması ve içeriğinin kolayca anlaşılması şartıyla "her türlü yolla" gönderilebilecektir. Bu ifadeye göre, bütün teknik ayrıntılarıyla birlikte gönderilemeyen bir elektronik mesajın, mevcut şartlarda bu amaçla kullanılabilmesi yolu kapatılmaktadır: LINDACHER, s.184.

⁹⁴ Somut olaylarda en azından anlamsal olarak tatbik edilmek istenen ZPO § 130a/II'deki hukukî düzenlemenin içeriği elektronik tebligat zemini için lüzumlu görülmemektedir. Bkz. HANNICH/MEYER-SEITZ/HAUBLEIN, ZPO § 174, Rdnr.19.

⁹⁵ Elektronik veri alışverişinin tatbiki, yabancı usul hukuklarındaki hukukî gelişmeye uygun şekilde yapılmalıdır. Örneğin, İngiltere'de 1998 tarihli CPR, Rule 6.2(1) (e)'ye göre, e-mail vasıtasıyla yapılan tebligat geçerlidir. Amerika'da ise, buna benzer bir düzenleme yoğun şekilde tartışılmaktadır. Avusturya'da da bu konuda oldukça büyük ilerlemeler kaydedilmiştir.

⁹⁶ Bu konuda bkz. ZÖLLER, § 130a, Rdnr.5.

⁹⁷ Alman Federal Mahkemesi (BGH)'nin elektronik veri transferi ile ilgili tüzüğü için bkz. BGBI I 2001, s.3225. Bu teşebbüs Federal Online İnisiyatifi 2005 olarak anılmakta olup,

itibaren Alman Federal Mahkemesi BGH, avukatlara elektronik yolla tebligat yapmaya başlamıştır (Karş. ZPO m.172, 174)⁹⁸. BGH tarafından tebligatı elektronik yolla alabileceğini kabul eden avukatların sayısının hızla artması, ZPO m.174/III çerçevesinde elektronik tebligat ve iletişim konusunda pratik kolaylık sağlamaktadır⁹⁹.

ZPO m.174/III'e göre, tebliğ edilen doküman elektronik imzalı olarak yapılmalı ve ilgisi ve yetkisi olmayan kişilerce tebellüğ edilmesinin önüne geçilmelidir. BGH'nın Yönetmeliği. Dijital İmza Yasası (SignG) m.2'de belirtilen belirli imza türlerinden herhangi birine atıf yapmamaktadır. Kural olarak özellikle ZPO m.130a'ya göre yazılı evrakın tebliğinde, SignG m.2/I, Nr.3'te yer alan nitelikli imza gerekli olacaktır. Bu tür imzalar, yine SignG m.2, Nr.7'ye göre, nitelikli bir sertifikaya istinat etmiş ve güvenli şekilde yeknesak hale getirilmiş bir elektronik imza yapım tekniği ile yapılmış olmalıdır¹⁰⁰. Diğer bulunması gereken hususlar ve özellikle davetiyeler ise, basit imza ile tebligata konu edilebilecektir. Bu nedenle ilgili durumlar ZPO m.174/III'te tek tek sayılarak tespit edilmemiştir¹⁰¹.

ZPO m.130a ve 174/III'teki sınırlandırıcı düzenlemelerin bir nedeni de yetkiye ilişkin şartlardır¹⁰². Zira, elektronik tebligat için gerekli teknik şartların oluşturulması, her ülke adli makamlarının ülkesel yetkisi içinde bulunan bir konudur¹⁰³. Hukuk politikası bakımından mevcut hukukî durum elbette yeterli değildir. Mevcut durum tatbikatın tebligat açısından daha etkili ve uluslararası düzeyde yaygın şekilde gerçekleştirilmesine elverişli nitelikte değildir. Mahkemelerle avukatlar arasındaki elektronik iletişimin her bir eyalette farklı yaklaşımlarla yerel olarak sağlanması, uygulamada yeknesaklaşmanın ve uygulamanın sınır ötesi tebligatta da uygulanır hale getirilmesinin önündeki en büyük engeldir¹⁰⁴. Modern hukuk teorisinin gelişimine engel olan bu tür bir yerel uygulama anlayışının kaldırılmasıyla, federal boyutta elektronik veri transferinde ve elektronik tebligatta yeknesak yaklaşımlara ulaşılabilmesi mümkün olacaktır. Bu konudaki çalışmalar,

---

2005 tarihine kadar bütün üst seviyedeki federal makamların, internet ortamında yapılabilecek işlemlerini internete sunmalarını amaçlamaktadır.

⁹⁸ Bu konudaki genel bilgiler için BGH'nın web sayfası olan www.bundesgerichtshof.de/e-rechtsverkehr.htm'ye bakılabilir.

⁹⁹ Burada adli işlemlerde elektronik veri alışverişinin uygulanması ile ilgili bir pilot uygulama fonksiyonunun federal olarak üstlenilmesi de olağan dışı takdire değer bir durumdur.

¹⁰⁰ BGH'nın elektronik veri transferi ile ilgili bu paraleldeki Tüzüğü'nün 3 ve 7 nolu ekleri için bkz. BGBl I 2001, s.2325.

¹⁰¹ HANNICH/MEYER-SEITZ/HAUBLEIN, ZPO § 174, Rdnr.15.

¹⁰² MUSIELAK/VOIT: ZPO, 2002, 3. A., § 703c, Rdnr.3.

¹⁰³ HEB, (Zustellungsrecht), s.2421.

¹⁰⁴ HEB, (Zustellungsrecht), s.2421.

yargılamanın bütün taraflarının iddia ve savunmaya yönelik haklarla, mahkeme karşısında eşit muamele görme hakkının taraflar ve taraf vekilleri ile mahkeme arasındaki ilişkiler bakımından dengesizlik yaratmayacak biçimde düzenlenmesi yönünde olmalıdır (*Federal Alman Anayasası GG m.3/1, 20/III*)¹⁰⁵.

Elektronik tebligatın hayata geçirilmesi, özellikle bu yolla sağlanacak vakit tasarrufu ve sürat açısından son derece önemlidir. Dava dosyasının incelenmesi, delillerin dosyaya ibrazı ve yargılamanın her aşamasındaki hukukî adımların tamamının elektronik ortamda yapılabilmesi sağlandığı takdirde, uygulamadaki bu hızlanmanın etkisi daha belirgin şekilde gözlenebilecektir. Temelde yasa koyucu tarafından tercih edilen düzenleme biçimine ilişkin olarak, sadece ZPO m.174 ve 195 çerçevesinde elektronik tebligata cevaz verilmekte ve orada nitelikli kişiler olarak adlandırılan avukatlarla mahkemeler arasındaki belge alışverişinde bu yolla tebligatta bulunulabilmesi öngörülmektedir. Bu şekildeki sınırlı bir düzenlemenin yapılmasındaki en önemli etkenlerden birincisi, sadece bu kapsamda yapılan tebligatın güvenli şekilde yapılabilmesinin temin edilebilmesidir.¹⁰⁶

C. Yabancı Ülkeye Yapılan Tebligat

Yabancı ülkeye yapılan tebligatın hukukî temeli ve usulü oldukça karmaşık ve çeşitlidir¹⁰⁷. Avrupa tebligat hukukunun, uluslararası sözleşmelerin ve ülkelerin bağımsız usul düzenlerinin, birbiriyle daima yeterli derecede uyumlu olduklarını söyleme olanağı yoktur¹⁰⁸. Bu heterojen durum, Alman Tebligat Reformu Yasası açısından da kendini göstermektedir. Sınır ötesine posta yoluyla yapılan doğrudan tebligatın kabul edilmesiyle (ZPO m.183/I, Nr.1), yasa koyucu, oldukça karmaşık ve uzun bir süreci gerekli kılan istinabe usulünden kaçınılmasını ve daha hızlı bir

¹⁰⁵ Bu konudaki değerlendirmeler için bkz. DASTNER, NJW 2001, s.3469.

¹⁰⁶ Federal hükümet tarafından elektronik tebligatın kapsamının genişletilmesine ilişkin öneri, bu tür tebligatın kendilerine yapılabileceği önceden belirlenmiş bütün kişiler açısından, özellikle tebligat hakkında bilgilendirme ve uyarma fonksiyonunun yapılabilmesi açısından problemli görünmektedir: Bkz. HEß, (*Zustellungsrecht*), s.242f.

¹⁰⁷ Gelen ve giden tebligata ve taleplere ilişkin sistem farklı olabilir. AB'nin 2000/1348 sayılı Tüzüğü'nün uygulama alanındaki gelen tebligat ve talepler için usulî düzenlemeler, 9.7.2001 tarihli AB Tebligatın Tatbiki Yasası'nda yer almaktadır: Bkz. BGBI1, s.1536.

¹⁰⁸ Yabancı ülkeye yapılan tebligatta, belirleyici konumda olan gönderen ülke, Avrupa hukukunun mu, uluslar arası sözleşmelerin mi, yoksa gönderilen ülkenin tebligatın gerçekleştirilmesine ilişkin belirlemiş olduğu kendi usul kurallarının mı uygulanacağı konusunda karar verir: HEß, s.15; LINDACHER, s.182 vd. Avrupa tebligat uygulamasında bu tarzda bir hukukî bölünmenin oluşabilmesi düşündürücüdür.

iletişim metodunun devreye sokulmasını amaçlamıştır¹⁰⁹. Böylece Yasa, son derece ağır işleyen ve uluslararası adli yardıma (*istinabe*) dayanan model yerine, daha kullanışlı, çabuk işleyen, uluslararası bir dayanışma ile hızlı ve etkili bir adres bilgisi teminini amaç edinen bir modelin ortaya çıkmasını hedeflemektedir¹¹⁰.

TÜRK HUKUKUNDA YABANCI ÜLKEYE TEBLİGAT

A. Türkiye'nin İlgili Hukuk Mevzuatı

Türk hukukunda yabancı ülkeye yapılacak tebligat uluslararası adli yardım çerçevesinde ele alınmaktadır. Bunun nedeni, bir mahkemenin yalnızca kendi yargı alanına dahil olan yerdeki resmî görevleri yapmaya yetkili olduğu ve dolayısıyla kendi yargı alanı dışında yapması gereken tebligatı bizzat yapamayacağı yolundaki yaklaşım biçimidir. Bu durumda, bir mahkeme kendi iş alanına dahil olan ve fakat kendi yargı alanı dışında yapılması gerekli olan bir fiilin yapılması için diğer mahkemelerin yardımını talep edebilecektir. Dolayısıyla yabancı ülkeye tebligatın yapılabilmesi de, uluslararası adli yardım (*istinabe*) kavramı içinde yer almaktadır¹¹¹.

Türk hukukunda yabancı ülkeye yapılacak tebligat, 7201 sayılı 11.02.1959 tarihinde kabul edilen Tebligat Kanunu (m.25-27)¹¹² ile 20.8.1959 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile yürürlüğe giren Tebligat Tüzüğünde (m.36-43)¹¹³ düzenlenmiştir. Yabancı ülkeye tebligatla ilgili değişiklik getiren en son hukukî düzenlemenin ise, 19.3.2003 tarihinde kabul edilen 4829 sayılı "Tebligat Kanunu ile Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" olduğunu belirtmek

¹⁰⁹ Özellikle Adli Yardım Yasası'nın (ZRHO) 9, 27 vd. maddelerine göre, eyalet adli makamlarının kontrol usulleri, posta yoluyla yapılan tebligatta gerekli değildir. Bu konudaki ayrıntılı görüşler için bkz. LINKE, H.: *Internationales Zivilprozessrecht*, 3.A., 2001, Rdnr.233; LINKE, H.: "Die Probleme der internationalen Zustellung". (*Zustellung*), in: Grundfragen der Gerichtsverfassung, (Hrsg.P.Gottwald), s.111 vd.

¹¹⁰ Böylece öncelikle uygulanması gereken hâkim uygulama tespit edilmek ve üçüncü ülkelere posta yoluyla yapılan doğrudan tebligatta, bu geleneksel uygulama büyük ölçüde devre dışı bırakılmak istenmektedir; Bkz. HEB, s.20 vd.; STADLER, s.521, dn.82.

¹¹¹ NOMER, E.: *Devletler Hususî Hukuku*, 11.B., İstanbul 2002, s.431-433; ÇELİKEL, A.: *Milletlerarası Özel Hukuk*, 6.B., İstanbul 2000, s.308-309; ERDEM, B.: *Türk Milletlerarası Usul Hukukunda Tebligat*, İstanbul 1992, s.39, 51 vd.; YILMAZ, E./ÇAĞLAR, T.: *Tebligat Hukuku*, Ankara 1999, C.2, s.746 vd.; TURAN, A.U.: *Tebligat Hukuku, Tebligat Suçları ve İlgili Mevzuat*, Ankara 1998, s.160 vd.; DELİDUMAN, S.: *Tebligat Hukuku Bilgisi*, Ankara 2002, s.20.

¹¹² RG. 19 Şubat 1959-10139.

¹¹³ RG. 11 Eylül 1959-10303; 5 Aralık 1987-19655.

gerekir¹¹⁴. Bunun yanında Türkiye, ayrıca bir çok devletle iki taraflı¹¹⁵ ve çok taraflı sözleşmelere taraf olmuştur. Bu sözleşmelerden en önemli olanları, 1 Mart 1954 tarihli Usul Hukukuna Dair La Haye Sözleşmesi¹¹⁶ ile 15 Kasım 1965 tarihli Hukukî ve Ticarî Konularda Adlî ve Gayri Adlî Belgelerin Yabancı Memleketlerde Tebliğine Dair La Haye Sözleşmesi¹¹⁷ dir.

B. Tebligata Uygulanacak Hukuk

1. Türkiye ile Tebligatın Yapılacağı Ülke Arasında Uluslararası Bir Sözleşmenin Bulunmaması Halinde

Türkiye ile tebligatın yapılacağı ülke arasında herhangi bir uluslararası sözleşmenin bulunmaması halinde, Tebligat Kanunu'nun 25 vd. maddelerine göre hareket edilecektir. Bu çerçevede, tebligatı yapacak olan makam bağlı bulunduğu Bakanlık vasıtasıyla tebliğ evrakını Dış İşleri Bakanlığı'na gönderecek, Dış İşleri Bakanlığı da bu evrakı görev bölgesi itibarıyla yetkili olan yurt dışındaki Türkiye Büyükelçiliğine veya Konsoloslukuna intikal ettirecektir. Bu makamlar ise, buldukları yerin tebligat hukukuna uygun şekilde, yetkili yabancı ülke makamlarından tebligatın yapılmasını isteyeceklerdir. Türk Dış İşleri Bakanlığı'nın aracılığına gerek bulunmayan hallerde, tebligat doğrudan ilgili Bakanlıkça o yerdeki Türkiye Büyükelçiliği veya Başkonsoloslukuna gönderilebilir¹¹⁸. Diplomatik usulle yapılan bu metot oldukça uzun bir zamana gereksinim gösterdiği için son derece yavaş işlemektedir¹¹⁹.

Ancak, Tebligat Kanununa, kanunun 25.maddesinden sonra gelmek üzere, 4829 sayılı ve 19.3.2002 kabul tarihli, değişiklik yapılmasına ilişkin kanun ile 25/a maddesi ilave edilmiştir. Bu maddeye göre:

---

¹¹⁴ Kanun metnine internet ortamında ulaşmak için bkz. www.hukukcu.com.

¹¹⁵ Türkiye ile yabancı devletler arasında yapılan ikili anlaşmalardaki tebligata ilişkin hükümler ve bu devletlerin listesi için bkz. YILMAZ/ÇAĞLAR, s.1591 vd.

¹¹⁶ Sözleşmenin metni için bkz. RG. 23 Mayıs 1972-14194; YILMAZ/ÇAĞLAR, s.1536.

¹¹⁷ Sözleşmenin metni için bkz. RG. 17 Haziran 1972-14218; YILMAZ/ÇAĞLAR, s.1546.

¹¹⁸ Tebligat Tüzüğü m.41'e göre, tebligatın yapılacağı kişi Türk vatandaşı ise, tebligat o yerdeki yetkili makama başvurulmaksızın, doğrudan doğruya Türkiye Siyasi Memuru veya Konsolosu tarafından yapılabilecektir.

¹¹⁹ NOMER, s.433; ÇELİKEL, s.313.

“Yabancı ülkede kendisine tebliğ yapılacak kimse Türk vatandaşı olduğu takdirde, tebliğ o yerdeki Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslugu aracılığıyla da yapılabilir.

Bu halde bildirim Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslugu veya bunların görevlendireceği bir memur yapar.

Tebliğin konusu ile hangi merci tarafından çıkarıldığı bilgilerinin yer aldığı ve otuz gün içinde başvurulmadığı takdirde tebliğin yapılmış sayılacağı ihtarını içeren bildirim , muhataba o ülkenin mevzuatının izin verdiği yöntemle gönderilir.

Bildirim o ülkenin mevzuatına göre muhataba tebliğ edildiği belgelendirildiğinde, tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluguna başvurulmadığı takdirde tebligat otuzuncu günün bitiminde yapılmış sayılır. Muhatap Türkiye Büyükelçiliği veya Konsolosluguna başvurduğu takdirde, tebliğ evrakını almakla kaçınırsa, bu hususta düzenlenecek tutanak tarihinde tebliğ yapılmış sayılır. Evrak bekletilmeksizin merciine iade edilir”.

Tebliğat Kanununa ilave edilen bu madde, aslında Tebligat Tüzüğünde daha önceden mevcut olan ve “Yabancı Memlekette Türk Vatandaşına Tebligat” başlığını taşıyan 41.maddenin, büyük ölçüde Tebligat Kanununa aktarılmasından ibarettir. Her iki düzenleme de, yurt dışındaki Türk vatandaşlarına yapılacak tebligat açısından benzer yöntemleri kabul etmekle birlikte, yeni 25/a maddesindeki düzenleme, muhataba tebligat bildirimini Türkiye Büyükelçiliği veya Konsoloslugu veya bunların görevlendireceği bir memur tarafından ve fakat o ülkenin izin verdiği yöntemle gönderileceğini ifade etmektedir. İkinci bir önemli fark ise, kendisine bildirim yapılan muhatabın otuz gün içinde başvuruda bulunmadığı takdirde otuzuncu günün bitiminde veya başvurmasına rağmen tebellüğüden kaçındığı takdirde, bu hususta düzenlenecek tutanak tarihinde tebligatın yapılmış sayılacağına ilişkin düzenlemedir. Bu düzenlemenin tebligatta yaşanan güçlükleri önemli ölçüde ortadan kaldıracığı kanaatindeyiz.

2. Türkiye ile Tebligatın Yapılacağı Ülke Arasında Uluslararası Bir veya Daha Fazla Sözleşmenin Bulunması Halinde

Türkiye ile tebligatın yapılacağı yabancı ülke arasında tek bir uluslararası sözleşmenin bulunması halinde, tebligat taraflar için bağlayıcı olan bu Sözleşme hükümlerine göre yapılacaktır.

Türkiye'nin tebligatın yapılacağı ülke ile birlikte birden fazla uluslararası sözleşmeye taraf olması halinde, bu sözleşmelerden hangisinin öncelikle uygulanacağını tespiti gerekir.

Tebliğatın yapılacağı ülke, Türkiye gibi hem Hukuk Usulüne Dair Sözleşmeye hem de Tebligat Sözleşmesine taraf olmuşsa, daha sonraki tarihli Tebligat Sözleşmesi'nin 22.maddesi gereği, Tebligat Sözleşmesi'nin hükümleri öncelikli olarak uygulanacak, aslında daha geniş kapsamlı olan Hukuk Usulüne Dair Sözleşme ise, diğer hususlarda uygulama alanı bulacaktır.

Türkiye'nin tebligatın yapılacağı ülke ile birlikte Hukuk Usulüne Dair Sözleşmeye ve/(veya) Tebligat Sözleşmesine taraf olması ve aynı zamanda iki ülke arasında bir ikili tebligat sözleşmesinin bulunması halinde bunlardan hangisine itibar edilmesi gerektiği de ayrı bir sorundur. Tebligat Sözleşmesi'nin 25.maddesi, bu konuya da açıklık getirerek, La Haye Sözleşmeleri'nin iki taraflı adli yardım sözleşmelerine engel olmayacağını beyan etmiştir¹²⁰.

Netice itibarıyla, Türkiye ile tebligatın yapılacağı ülke arasında adli yardım konusunda iki veya çok taraflı birden fazla sözleşmenin bulunması halinde, tebligatı yapacak olan makam, bunlardan hangisine göre tebligatın daha kolay ve hızlı biçimde yapılması mümkünse, o uygulamayı tercih etmekte serbesttir¹²¹.

a) 1954 Tarihli Hukuk Usulüne Dair Sözleşmeye Göre Tebligatın Yapılması

Hukuk Usulüne Dair Sözleşmenin ilk 7 maddesi tebligatı düzenlemektedir. Bu düzenlemelerin Tebligat Sözleşmesi'nin getirdiği düzenlemeler ile yakın benzerlik arz ettiği söylenebilir. Sözleşmenin bu konuda belirlediği genel esasları şu şekilde belirtmek mümkündür:

---

¹²⁰ NOMER, s.434; ÇELİKEL, s.315.

¹²¹ Adalet Bakanlığı'nın 17.3.1980 tarihli Tebliğinde yer alan ve iki taraflı sözleşmeler karşısında çok taraflı sözleşmelerin öncelikli olarak uygulanması gerektiği yolundaki görüş, doktrinde çoğunluk tarafından desteklenmemiştir. Hâkim görüş, iki taraflı sözleşmede bulunan hususî düzenlemelerin öncelikli olarak uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Bizim de katıldığımız bu görüş için bkz. SAKMAR, A.: "*Hukukî ve Ticarî Konularda Yabancı Ükelere Tebligat*". MHB, Y.1982, S.2, s.25; NOMER, s.434, dn.337; ÇELİKEL, s.314.

- Hukukî ve ticarî konudaki tebligat, Sözleşmenin 1.maddesi çerçevesinde, talep eden devletin konsolosu tarafından, diğer devletin tayin edeceği makama göndermesi suretiyle yapılır. Bu makam, tebligatı yaptığını ispat eden veya yapılmasına engel olan olayı bildiren belgeyi kendisine talepte bulunan konsolosluga gönderir.

- Her taraf devlet, Sözleşmenin 1.maddesi gereği, tebligat talebinin kendisine diplomatik yoldan gönderilmesini şart koşabilir.

- Sözleşmenin 6.maddesi çerçevesinde, gönderilen devletin itirazda bulunmaması şartıyla, tebligatın yabancı memleketteki kişilere doğrudan doğruya posta yoluyla ya da gönderilen devletin noter veya yetkili memuru vasıtasıyla gönderilmesi mümkündür.

- Tebligatın diplomasi memurları veya konsoloslar tarafından doğrudan doğruya yapılması mümkündür¹²².

b) 1965 Tarihli Tebligat Sözleşmesine Göre Tebligatın Yapılması

Bu Sözleşme çerçevesinde tebligatın yapılmasında esas alınacak hususları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Sözleşmeye taraf olan her devlet, Sözleşmenin 2.maddesi çerçevesinde, kendisine yapılacak tebligat isteklerini yerine getirmek amacıyla bir merkezi makam tayin edecektir.

- Belgeler, tebligatı yapan ülkenin yetkili makam veya kişininin ayrı bir onay vermesine veya benzeri bir formaliteye gerek bulunmaksızın, 3.madde çerçevesinde, talep edilen devletin merkezî makamına, Sözleşmede ekli bulunan modele göre bir taleptnamenin doldurulup verilmesi suretiyle yapılacaktır.

- Talep edilen devletin merkezî makamı 6.madde çerçevesinde, ekli formlara uygun şekilde bir tebliğ tasdiknamesi düzenleyerek, tebliğ isteğinde bulunana gönderecektir.

- Adli belgelerin tebliği, 8.madde çerçevesinde o ülkedeki diplomatik veya konsolosluk ajanları vasıtasıyla da yapılabilir.

¹²² Hukuk Usulüne Dair Sözleşme'nin hükümleri hakkında daha detaylı bilgi için bkz. ÇELİKEL, s.317; YILMAZ/ÇAĞLAR, s.762 vd.; ERDEM, s.70 vd.; TURAN, s.165-166.

- Adli belgelerin merkezî makama tebliği 9.madde çerçevesinde tebligatın yapılacağı ülkedeki konsolosluk eliyle de yapılabilir.

- Talep edilen devlet itiraz etmediği takdirde, 10.madde çerçevesinde adli evrak yabancı memleketteki kişilere doğrudan tebliğ edilebilecektir. Sözleşme buna engel teşkil etmez¹²³.

AVRUPA TEBLİGAT HUKUKUNDAKİ GELİŞMELER İLE TÜRK HUKUKUNDAKİ DURUM HAKKINDA GENEL DEĞERLENDİRME

1. 2000/1348 Sayılı Tebligat Tüzüğü ve Uluslararası Sözleşmeler Açısından Genel Değerlendirme

Öncelikle belirtmek gerekir ki, 2000/1348 sayılı TT'nün giriş kısmında da belirtildiği gibi, 1965 Tarihli La Haye Tebligat Sözleşmesi'ne ve 1968 Tarihli Hukukî ve Ticarî Konularda Mahkemelerin Yetkisi ve Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkındaki Brüksel Sözleşmesi'ne taraf olan üye devletler arasındaki ilişkilerde, bu Tüzüğün, Sözleşmelerin düzenlediği alanlarla aynı konulardaki düzenlemeleri öncelikli olarak uygulanacaktır. Ancak, üye ülkeler, bu Tüzükle bağdaştığı sürece önceki Sözleşmelerin tebligatın hızlandırılması ve kolaylaştırılması ile ilgili olan hükümlerini uygulama veya yeni ikili sözleşmeler yapma konusunda serbest bırakılmıştır. Bu çerçevede, öncelikle AB üyesi ülkelerle Türkiye arasındaki ilişkilerde, uluslararası sözleşmelerin geçerliğini koruduğunu vurgulamak gerekir.

TT m.2'de yer alan her üye ülkenin tebligatla ilgilenmek üzere *gönderen ve alan makamları* belirleyeceği ve m.3 gereği bunları koordine eden *merkezî makam* kurulacağı yolundaki düzenlemenin, esasen Türkiye'nin tarafı bulunduğu Usul Hukukuna Dair Sözleşme'nin 1.maddesinde sözü edilen *yetkili makamdan* ve Tebligat Sözleşmesi'nin 2.maddesinde belirtilen *merkezî makamdan* nitelik olarak herhangi bir farkı yoktur. Yani, bu düzenleme, yeni getirilmiş bir hüküm şeklinde değerlendirilemez.

TT m.4/(2)'de yer alan, tebligat evrakının gönderen ve alan makamlar arasında tam ve eksiksiz olarak ulaşmak kaydıyla tüm gönderme yollarıyla

---

¹²³ Tebligat Sözleşmesi'nin hükümleri hakkında daha detaylı bilgi için bkz. ÇELİKEL, s.316-317; YILMAZ/ÇAĞLAR, s.767 vd.; ERDEM, s.77 vd.; TURAN, s.166-168; MAGNUS/MANKOWSKI, s.6.

yapılabileceği yolundaki düzenleme, kanaatimce gerekli teknolojik alt yapının güvenli bir zemine oturtulabilmesi koşuluyla, elektronik tebligata da imkân tanır niteliktedir. Alman Tebligat Reformu Yasası ile şimdilik belli bir alana münhasır olmak şartıyla elektronik tebligata geçerlik tanınması, ilerisi için bunun daha yaygın hale getirilebileceğini göstermektedir.

TT m.4/(4)'te yer alan, evraklar ve dokümanların tasdik veya benzer bir formaliteye gerek bulunmaksızın gönderilebilmesi, Tebligat Sözleşmesi m.3'teki düzenlemenin bir benzeri olduğu için yenilik arz etmemektedir.

TT m.12, adli evrakın kural olarak gönderen ve alan makamlar arasında gönderileceğini, ancak istisnaî hallerde konsolosluk veya diplomatik yolla ilgili makamlara göndermenin de söz konusu olabileceğini belirtmektedir. Yani, diplomatik yolla yapılan tebligatın AB çapında kural olarak kaldırıldığını söylemek mümkündür. Böylece, bu ülkeler arasındaki ilişkilerde, bunu daha önce mümkün kılan Tebligat Sözleşmesi'nin 9.maddesi de bir ölçüde devre dışı bırakılmış olmaktadır.

Türkiye açısından bu ülkelere yapılan tebligatta söz konusu 9.madde hükmünün geçerliliğini koruduğunu ve Tebligat Kanunu'nun 25.maddesi gereği, konsolosluk kanalıyla yapılan diplomatik tebligat usulünün devam ettiğini belirtmek gerekir. Ancak, 4829 sayılı Tebligat Kanunu ile Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile getirilen 25/a maddesi hükmünün yabancı ülkedeki Türk vatandaşlarına yapılacak tebligat açısından oldukça uygun bir düzenleme getirdiğini söylemek gerekir. Türk Tebligat Tüzüğü'nün önceden mevcut olan 41.maddesine benzer bir yöntemi benimseyen bu hüküm, özellikle tebligatın yapılacağı ülkede kabul edilen bildirim sistemi çerçevesinde muhataba bildirimde bulunulması ve bildirim alan Türk vatandaşının başvuruda bulunma süresini otuz gün ile sınırlandırması şeklindeki ayırt edici özellikleri dolayısıyla takdire şayandır. Bu düzenlemenin yabancı ülkede bulunan Türk vatandaşlarının, Türkiye'deki aile, miras, eşya ve borçlar hukukuna ilişkin işlemleri ile ilgili olarak, tebligat sürecini hızlandıracağı ve onu daha fonksiyonel kıfacağı kanaatindeyim¹²⁴.

TT m.13 gereği, her üye ülkenin yabancı üye ülkedeki tebligatı siyasi memurları veya konsolosluk temsilcileri vasıtasıyla doğrudan yapabileceği; ancak, gönderen üye ülkenin kendi vatandaşına tebliğ edilecek evrak haricinde, böyle bir tebliğin kendi ülkesi içinde yapılamayacağı konusunda

¹²⁴ Konuyla ilgili olarak, bkz. yukarıda "Türk Hukukunda Yabancı Ülkeye Tebligat" ana başlığı altındaki açıklamalar.

itirazda bulunabileceği yolundaki düzenleme, Tebligat Sözleşmesi'nin 8.maddesinde aynen yer almaktadır.

TT m.15 gereği, adli evrakın, alan üye ülkenin resmî memurları, noterleri veya diğer makamları aracılığıyla adli prosedürün her ilgisine, bu ülke makamlarının TT m.23/1'e göre buna geçerlik tanımayacaklarına ilişkin bir itirazda bulunmaması şartıyla doğrudan doğruya gönderilebileceğini düzenlemektedir. Aynı doğrultudaki düzenleme, Tebligat Sözleşmesi'nin 10/c maddesinde de yer almaktadır. Hukuk Usulüne Dair Sözleşme'nin 6/2.maddesi de, yine bu şekilde bir doğrudan tebligatın, Sözleşme'nin hükümlerinin ihlâl edildiği anlamına gelmeyeceğini ifade etmiştir¹²⁵.

TT m.14 gereği, her üye ülkenin, alan üye ülke tarafından TT m.23/1 çerçevesinde itirazda bulunulmaması şartıyla, başka bir ülkede ikâmet etmekte olan şahıslara doğrudan doğruya posta yoluyla tebligatta bulunabileceği hükmü¹²⁶, Tebligat Sözleşmesi'nin 10a maddesinde aynen yer almaktadır. Ayrıca, Hukuk Usulüne Dair Sözleşme'nin 6/1.maddesi de bu hususu açıkça beyan etmektedir.

TT'nün 14/(2) ve 15/(2).maddelerinde bulunan çekince koyabilme hakkı, üye devletler arasında yeknesak bir uygulamanın teminine engel olduğu gerekçesiyle haklı olarak eleştirilmektedir. Özellikle posta yoluyla yapılan tebligatın hangi şartlar altında yapıldığı takdirde geçerli olacağı, üye ülkelerin inisiyatifine terk edilmeden düzenlenmesi gerekirken, bunun yapılmaması bir çok farklı uygulamanın ortaya çıkmasına ve üye devletlerin konuyla ilgili ek düzenlemeler yapma yoluna gitmesine neden olmuştur. Bu nedenlerle TT'nün eksik ve yetersiz olduğunu belirtmek gerekir.

2000/1348 sayılı TT, Usul Hukukuna Dair Sözleşme ve Tebligat Sözleşmesi'ni birlikte değerlendirdiğimizde, bu üç düzenlemenin birbiriyle son derece uyum içerisinde olduğunu ve hattâ birinci ile üçüncünün neredeyse birbirinin aynı tebliğ usullerini zikrettiğini söylemek mümkündür. Bu nedenle, TT'nün ayrı tebliğ usulleri ihdas etmekten ziyade, tebligatı alanın savunma haklarından yeterince yararlanabilmesine olanak tanımak amacıyla, tebligatın onun tarafından anlaşılabilir bir dilde¹²⁷ ve daha kısa

¹²⁵ MAGNUS/MANKOWSKI, s.21.

¹²⁶ MAGNUS/MANKOWSKI, s.18.

¹²⁷ TT m.8/(1)'e göre, alan makam, evrak şu dillerden birine göre düzenlenmemişse, muhataba evrakı almaktan imtina edebileceğini bildirecektir: Bu çerçevede evrak, ya alan ülkenin resmî dil veya dillerinden birinde ya da gönderen üye ülkenin vatandaşı olan muhatabın anlayacağı dilde düzenlenmelidir. Bu şartın yerine getirilmemiş olması halinde, tebellüğden imtina edildiği, alan makam tarafından TT m.10'da belirtilen forma uygun şekilde gönderen makama bildirilir ve belgelerin derhal tercümelerinin gönderilmesi istenir.

süreler içerisinde yapılmasını sağlama gibi temel ayırt edici özelliklere sahip olduğu söylenebilir. Zaten Türkiye açısından da tebligata ilişkin en çok sorun teşkil eden husus, tebligatın yapılmasına ilişkin gecikmelerdir¹²⁸.

Türkiye, uzun tebligat sürecinin olabildiğince kısaltılması tebligattan beklenen amaçların tam anlamıyla elde edilmesi amacıyla, uzun süredir yenilemediği iki taraflı tebligata ilişkin anlaşmaları yenileme ve TT'nde yer alan ve aynı zamanda Türkiye açısından gereksinim duyulan hususları bu anlaşmalara koyma yoluna gitmelidir. Örneğin, bu gün en çok hukukî ilişki içerisinde bulunduğumuz ülkelerden biri olan Almanya ile yaptığımız ikili sözleşmenin 15.5.1930 tarihli olduğunu ve 1952 yılında Bakanlar Kurulu tarafından yeniden yürürlüğe konduğunu belirtirsek¹²⁹, bu konunun önemini daha iyi ortaya koymuş oluruz.

2. 18.4.2002 Tarihli Direktif Tasarısı ile Alman Tebligat Reformu Yasası Açısından Genel Değerlendirme

18.4.2002 tarihli İhtilâfsız Taleplerle İlgili Avrupa Tenfiz Sisteminin Oluşturulmasına İlişkin Direktif Tasarısı ise, bazı durumlarda tenfiz sürecinin hızlandırılması ve gereksiz formalitelerden kurtarılması açısından olumlu görünmektedir. Buradaki ihtilâfsız talepler kavramından, Direktif T. m.3/IV çerçevesinde, borçlu tarafından ya tanıma veya noter belgeleri yoluyla iradî olarak kabul edilen borçlar anlaşılmaktadır. İleri sürülen nakdî alacak taleplerine karşı, savunmada bulunmamak suretiyle ikrar edilen talepler de bu kavramın kapsamına girmektedir. Ayrıca, aile ve miras hukukuna ilişkin olarak yabancı mahkemelerden verilen kararların tanınması ve tenfizi konusunda da söz konusu tebligat usulünün uygulanması amaçlanmaktadır¹³⁰.

TT m.10'da belirtilen formlar, gönderilen üye ülkenin resmî dil veya dillerinden birinde doldurulmak zorundadır. Her üye ülkenin bu konuda kabul etmeyeceği dilleri AB'ne bildirme hakkı vardır. Oysa Tebligat Sözleşmesi'nin 7.maddesinde, gönderilen ülkenin resmî dil veya dillerinden biri dışında İngilizce ve Fransızca dilinin de kullanılabilceği kabul edilmiştir. Bu hükmün TT'ne alınmadığını görüyoruz.

¹²⁸ TT m.7/(1)'e göre, evrakın alan ülkenin hukukuna veya bu ülke hukuku ile bağdaştığı takdirde, gönderen makamın talep ettiği özel şekle uygun olarak düzenlenmesi gerektiği belirtildikten sonra, m.7/(2)'de, tebliğ için gerekli aşamaların olabildiğince çabuk gerçekleştirilmesi gerektiğinden söz edilmektedir. Bu çerçevede evrakın gelişinden itibaren bir ay içerisinde tebliğ yapılamadığı takdirde, m.10'da belirtilen form vasıtasıyla, durum gönderen makama bildirilecektir. Ancak, bu bildirme tebliğ evrakının da tade edileceği anlamına gelmez.

¹²⁹ Bkz., RG. 3.5.1952-8100

¹³⁰ Konunun Türkiye açısından arz ettiği önem için bkz. yukarıda dn.53.

Avrupa tenfiz talebinin, tenfiz makamlarına ibraz edilebilen standart bir belge yoluyla yapılması öngörülmüştür (Direktif T. m. 7, 21/II). Tenfiz istenen üye ülke, kamu düzeni nedeniyle tenfiz istemini reddedemeyecektir. Avrupa yasa koyucusu böylece uluslararası ticaret hayatındaki gereksinimlerin karşılanabilmesi ve tenfiz usulünün kısaltılması açısından yararlı olacak bir gider ve zaman tasarrufunun sağlanması amacını gerçekleştirmek istemektedir. Direktif T. m.11, posta yoluyla yapılan tebligatı ve elektronik tebligatı kabul etmektedir. İhtilâfsız taleplerle ilgili tenfiz işleminin daha kolay ve basit şekilde yapılmasına hizmet edecek ve tenfiz talebinde bulunana kolaylık sağlayacak böyle bir tebligat usulünün, Türkiye tarafından yapılacak ikili anlaşmalara da konulmak suretiyle hayata geçirilmesinde yarar vardır.

1.7.2002 tarihinde yürürlüğe giren Alman Tebligat Reformu Yasası, AB açısından hukukî yaklaşımların kapsamlı şekilde yeknesaklaştırılması konusunda bir ara adım olarak değerlendirilebilecektir. Bu düzenlemenin önemli bir özelliği, prensip olarak tebligatta modern iletişim tekniklerinin kullanılmasını ve bütün mahkemelerde yeknesak tebliğ usullerinin kullanılmasını temin etme amacıyla olmasıdır. Yasa, AB TT'nde hissedilen eksiklikler konusunda tamamlayıcı hükümler getirmesi yönünden de ileri düzeyde ve takdire şayandır.

Tebliğat Reformu Yasası'nın, şu an için yalnız bu yolla tebligatı kabul eden avukatlarla mahkemeler arasındaki tebligatta uygulanmaya başlanan ve ilerisi için uygulama alanının genişletilmesi düşünülen elektronik tebligata ilişkin düzenlemesi, Türkiye açısından örnek alınabilecek niteliktedir. Elektronik tebligat, mahkemelerde yeterli bir elektronik veri tabanının oluşturulması, elektronik tebligat adreslerinin düzenlenmesi ve yeterli donanımın sağlanması halinde Türkiye'de de sağlıklı şekilde yapılabilecektir. Tebliğ edilen dokümanın elektronik imzalı olarak yapılması ve ilgisi ve yetkisi olmayan kişilerce tebellüğ edilmesinin önüne geçilmesi şüphesiz teknolojik alt yapının da buna elverişli hale getirilmesi ile yakından ilgilidir. Bu nedenle, Türkiye açısından Dijital İmza Yasası'nın bir an önce çıkarılması da şüphesiz en önemli adımlardan biri olacaktır.